

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора архітектури, професора, завідувача кафедри дизайну архітектурного середовища Мироненка Віктора Павловича на дисертацію Чугай Наталії Миколаївни
«ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн

Промисловий дизайн як вид діяльності включає в себе елементи мистецтва, маркетингу та технології. Він охоплює широке коло об'єктів від домашнього вжитку до високотехнологічних виробів. Особливе місце займає дизайн меблів та елементів інтер'єру, розробка форм і концептів яких має глибокі історичні передумови. Важливою складовою є дизайн-проекування меблів для дітей, зокрема для створення розвивального середовища з використанням принципу трансформації як засобу його формування, де дизайн виступає важливою умовою підвищення ефективності створюваних проектних пропозицій.

Актуальність цієї проблеми зростає у зв'язку з тим, що новітні формотворчі процеси у світовій дизайнерській практиці 2000-2019-х років свідчать про глибокі зміни в трактуванні теми трансформації в промисловому дизайні, про значні перебудови художньої мови дизайну. Сучасні формотворчі процеси в дизайні гостро потребують їх аналізу та оцінки у контексті всього досвіду використання трансформації як засобу формування середовища для розвитку дітей.

У представленій роботі, що уперше в Україні комплексно розглядає й аналізує формування середовища для розвитку дітей, яке здатне до трансформації та сприяє соціально-комунікативному, пізнавальному, мовленнєвому, художньо-естетичному та фізичному розвитку дітей, виконано наступне:

– на основі наявних зразків дитячих меблів розроблено типологію трансформації меблів та обладнання середовища для розвитку дітей;

- розширено і удосконалено конструктивно-технологічні та художньо-образні особливості трансформації меблів і обладнання середовища для розвитку дітей;

- обґрунтовано функції, які виконує трансформація у формоутворенні предметного наповнення середовища для розвитку дітей, функції, що виконують меблі-трансформери для гри;

- запропоновано дефініцію визначень «дитячі меблі» та «меблі, що перевертаються»;

- запропоновано авторську модель середовища для розвитку дітей з функцією трансформації.

Методи дослідження сформовані на базі методологічних основ сучасної науки і ґрунтуються на використанні міждисциплінарного, системного, комплексного, середовищного, історико-культурологічного та структурно-функціонального підходів до розв’язання поставлених задач. У роботі застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зауважено, що принцип трансформації має фундаментальне значення у формоутворенні сучасних об’єктів промислового дизайну, з яким пов’язано забезпечення багатьох важливих функцій людської життєдіяльності.

Дисертаційне дослідження спрямоване на розгляд предметного наповнення середовища для розвитку дітей в житлових будівлях і спорудах. Завдання дослідження логічно та послідовно розв’язано у чотирьох розділах, розкриваючи особливості трансформації як засобу формування середовища для розвитку дітей.

У процесі аналізу спеціальної літератури автором з’ясовано, що зазначеній проблемі безпосередньо або опосередковано були присвячені різні дослідження, різні аспекти її було проаналізовано в багатьох працях, але ці сторони проблеми використання принципів трансформації в дизайні меблів для дітей не були зведені разом як одна з актуальних і важливих проблем дизайнерського формоутворення. Запропоновано авторські дефініції понять «дитячі меблі» та «меблі, що перевертаються».

Дисертанткою доведено, що на формоутворення предметного наповнення середовища для розвитку дітей впливає гендерна специфіка й такі фактори: фізичні, просторові, ергономічні, екологічні, естетичні та вікові. Меблі та обладнання для дитини повинні бути безпечні з трьох позицій: психологічної, хімічної й фізичної. Визначено та розкрито основні принципи створення середовища для розвитку дітей: поліфункціональності, трансформативності, варіативності, насиченості, доступності, безпечності.

Важливим здобутком у роботі є запропонована Н.М.Чугай типологія предметного наповнення середовища для розвитку дітей, пов'язане з трансформацією: трансформація без зміни форми, механічна і біонічна трансформація, а також конструктори.

Автором пропонованого дослідження виявлено та охарактеризовано художньо-образні принципи формоутворення меблів-трансформерів для дітей: нелінійності, фрактальності, перенесення пластичних властивостей матеріалу на об'єкт, принцип «перенесення ситуації», принцип танграма, біонічний та принцип орігамі.

Виявлено основні принципи біонічного формоутворення, які використовують у процесі проектування предметного наповнення дитячого розвивального середовища, а саме: принцип циклічної зміни форми (багатофункціональні меблі), принцип пересування (компактні меблі), принцип зміни висоти та кута нахилу (меблі для різних вікових категорій), принцип руху навколо поздовжньої і поперечної осей (меблі для сидіння та лежання), принцип внутрішньоклітинного тиску (надувні меблі).

Актуальність теми дисертаційного визначається ще й тим, що автором виявлено і охарактеризовано функції, які виконують принципи трансформації у формуванні предметного наповнення середовища для розвитку дітей, а саме: зонування простору, упорядкованість зберігання речей, можливість використання дворівневої системи, наявність мобільних елементів, можливість змінювати розміри меблів відповідно віку та зросту дитини, доступність, модульність, розвиток творчості під час гри.

Зазначимо, що у роботі охарактеризовано роль і переваги модульного принципу формоутворення в об'єктах середовища для розвитку дітей: варіативні можливості, простота і лаконічність конструкції, цілісність форми, універсальність об'єктів, виробництво промисловим способом, спеціалізованість форми, гнучкість розмірного ряду, можливість росту, адже у дизайні дитячого розвивального середовища застосування комбінаторно-модульного проектування вважається одним із найбільш актуальних і раціональних методів.

Важливою особливістю дослідження є акцентування уваги на визначенні функцій, які вирішують меблі-трансформери для гри: різноплановість; можливість використання меблів-іграшок у спільній діяльності; дидактичність; естетичність.

Вагомим досягненням вважаємо запропоновану Наталією Миколаївною модель трансформувального середовища для розвитку дітей. На відміну від типової моделі, запропонована модель передбачає гнучку організацію середовища, що сприяє соціально-комунікативному, пізнавальному, мовленнєвому, художньо-естетичному та фізичному розвитку дітей. Цій моделі властива інтеграція середовища — всі матеріали «вільно» закріплені в тій чи іншій зоні, та відкритість середовища — установка на спільне діяльнісне спілкування всіх суб'єктів навчальних взаємин: дітей, батьків, педагогів.

Моделі також притаманна динамічність, мобільність навчального середовища (дає можливість висувати на перший план ту чи іншу функцію простору, відповідно до того, як цього вимагає ситуація) та індивідуалізація групового простору (сприяє як колективній роботі в групах, так і дає можливість працювати індивідуально).

Переконливість отриманих результатів підтверджує опрацювання значного за кількістю теоретичного матеріалу, логічно структуровані таблиці, що розкривають суть наукової роботи (Додаток А, стор.217-236) та впровадження результатів дослідження, зокрема під час створення матеріально-технічних умов та засобів навчання для Жашківської спеціалізованої школи № 1 з поглибленим вивченням окремих предметів в межах цільової обласної програми «Інноваційні школи Черкащини» (затвердженої рішенням Черкась-

кої обласної ради від 07.10.2016 №9-2/VII) з метою оптимізації навчального процесу (створення класів, обладнаних мобільними меблями для організації навчальних занять за сучасними технологіями; впровадження інновацій в освітній процес з урахуванням сучасних світових тенденцій, підвищення ефективності та якості регіональної системи освіти) (Додаток В, стор 243).

Стосовно необхідних у будь-якій рецензії критичних зауважень, то ми хотіли би звернути увагу на деякі моменти:

1. Автором у підрозділі 2. «Специфіка дизайну середовища для розвитку дітей» з'ясовано, що до формування предметного наповнення дитячого середовища висувають вимоги: антропометрична відповідність, психоемоційна відповідність та безпека. Разом із тим у підрозділі 2.3. «Ергономічні аспекти дитячого середовища» автор знову наголошує, що меблі у дитячому середовищі повинні відповідати розмірам тіла дитини і враховувати особливості її організму. Тут спостерігається, у певному сенсі повтор, хоча ніби і пропонується дещо інший кут зору на означені у підрозділі 2.2 вимоги. Певно тут слід було б або дати більш чітке розмежування при викладенні матеріалу у підрозділах, або укрупнити один підрозділ.

2. У підрозділі 3.3. «Види трансформації і формоутворення об'єктів предметного наповнення, здатних до видозміни» автор розкриває специфіку формоутворення об'єктів предметного наповнення дитячого розвивального середовища, і визначальною особливістю тут подається трансформація. Це власне і визначено темою дисертаційного дослідження. Разом з тим автор як наукову новизну подає власну дефініцію визначення «меблі, що перевертаються», а у назві підрозділу 3.3 «Види трансформації і формоутворення об'єктів предметного наповнення, здатних до видозміни» застосовує термін «об'єкти...здатні до видозмін». Вважаю за необхідне на певному етапі дослідження, наприклад, у розділі 1, дати чіткі установки стосовно допустимості паралельного використання вказаних понять.

3. У підрозділі 4.1. «Середовище для розвитку дітей — основа виховання, формування світогляду та самореалізації дитини» автором запропоновано предметно-просторове середовище для дітей умовно поділити на зону

для спокійної діяльності; зону для діяльності, пов'язаної з активним використанням простору (рух, зведення великих ігрових споруд тощо) та робочу зону. Доцільно було б глибше розкрити різницю між зонами для спокійної діяльності та робочою зоною.

4. В окремих висловлюваннях дисертації (стор. 89, стор.158, стор.177) знаходимо стилістичну невідповідність конструкцій речень, що загалом не зменшує наукової цінності роботи.

Втім висловлені міркування мають дискусійний характер і не впливають на високу оцінку пропонованого наукового дослідження.

ВИСНОВОК. Дисертація Чугай Наталії Миколаївни «Трансформація як засіб формування середовища для розвитку дітей», є завершеною, самостійно виконаною роботою, кваліфікаційною науковою працею, має високий науково-теоретичний рівень та новизну. Дисертація містить науково обґрунтовані результати, є суттєвим внеском у розвиток мистецтвознавства й відповідає пп. 9-10 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Кабінетом Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Офіційний опонент, доктор
архітектури, професор,
завідувач кафедри дизайну
архітектурного середовища
Харківського національного
університету будівництва
та архітектури

В.П.Мироненко

ЦЕЛІСНІ ЗАСВІДЧУЮ
основний секретар

ХУБА